

INF3170 – Logikk

Forelesning 0: Mengdelære, Induksjon

Martin Giese

Institutt for informatikk, Universitetet i Oslo

23. januar 2008

Dagens plan

- 1 Mengdelære
- 2 Induktive definisjoner og bevis

1 Mengdelære

- Mengder
- Relasjoner
- Funksjoner
- Operatorer
- Multimengder
- Kardinalitet
- Tellbart vs. overtellbart

2 Induktive definisjoner og bevis

Mengder

Definisjon

- En *mengde* er en endelig eller uendelig samling objekter der innbyrdes rekkefølge og antall forekomster av hvert objekt ignoreres.

Mengder

Definisjon

- En *mengde* er en endelig eller uendelig samling objekter der innbyrdes rekkefølge og antall forekomster av hvert objekt ignoreres.
- Objektene i en mengde kalles *elementer*.

Mengder

Definisjon

- En *mengde* er en endelig eller uendelig samling objekter der innbyrdes rekkefølge og antall forekomster av hvert objekt ignoreres.
- Objektene i en mengde kalles *elementer*.
- Hvis a er element i mengden S , skriver vi $a \in S$. Hvis a ikke er element i S , skriver vi $a \notin S$.

Mengder

Definisjon

- En **mengde** er en endelig eller uendelig samling objekter der innbyrdes rekkefølge og antall forekomster av hvert objekt ignoreres.
- Objektene i en mengde kalles **elementer**.
- Hvis a er element i mengden S , skriver vi $a \in S$. Hvis a ikke er element i S , skriver vi $a \notin S$.
- To mengder S og T er **like**, $S = T$, hvis de inneholder de samme elementene.

Mengder

Definisjon

- En **mengde** er en endelig eller uendelig samling objekter der innbyrdes rekkefølge og antall forekomster av hvert objekt ignoreres.
- Objektene i en mengde kalles **elementer**.
- Hvis a er element i mengden S , skriver vi $a \in S$. Hvis a ikke er element i S , skriver vi $a \notin S$.
- To mengder S og T er **like**, $S = T$, hvis de inneholder de samme elementene.

Notasjon

Mengden med elementene a , b , c og d skrives ofte $\{a, b, c, d\}$.

Mengder

Definisjon

- En **mengde** er en endelig eller uendelig samling objekter der innbyrdes rekkefølge og antall forekomster av hvert objekt ignoreres.
- Objektene i en mengde kalles **elementer**.
- Hvis a er element i mengden S , skriver vi $a \in S$. Hvis a ikke er element i S , skriver vi $a \notin S$.
- To mengder S og T er **like**, $S = T$, hvis de inneholder de samme elementene.

Notasjon

Mengden med elementene a , b , c og d skrives ofte $\{a, b, c, d\}$.

Spørsmål: Hvor mange elementer har $\{a, b, c, d\}$?

Mengder

Antagelse: $a, b, c, d, 1, 2, \gamma, \Phi$ er alle forskjellige

Mengder

Antagelse: $a, b, c, d, 1, 2, \gamma, \Phi$ er alle forskjellige

Eksempel

- $a \in \{a, b, c\}$

Mengder

Antagelse: $a, b, c, d, 1, 2, \gamma, \Phi$ er alle forskjellige

Eksempel

- $a \in \{a, b, c\}$
- $d \notin \{a, b, c\}$

Mengder

Antagelse: $a, b, c, d, 1, 2, \gamma, \Phi$ er alle forskjellige

Eksempel

- $a \in \{a, b, c\}$
- $d \notin \{a, b, c\}$
- $1 \in \{a, 1, \gamma, \Phi\}$

Mengder

Antagelse: $a, b, c, d, 1, 2, \gamma, \Phi$ er alle forskjellige

Eksempel

- $a \in \{a, b, c\}$
- $d \notin \{a, b, c\}$
- $1 \in \{a, 1, \gamma, \Phi\}$
- $2 \notin \{a, 1, \gamma, \Phi\}$

Mengder

Antagelse: $a, b, c, d, 1, 2, \gamma, \Phi$ er alle forskjellige

Eksempel

- $a \in \{a, b, c\}$
- $d \notin \{a, b, c\}$
- $1 \in \{a, 1, \gamma, \Phi\}$
- $2 \notin \{a, 1, \gamma, \Phi\}$
- $\{a, b\} = \{b, a\}$

Mengder

Antagelse: $a, b, c, d, 1, 2, \gamma, \Phi$ er alle forskjellige

Eksempel

- $a \in \{a, b, c\}$
- $d \notin \{a, b, c\}$
- $1 \in \{a, 1, \gamma, \Phi\}$
- $2 \notin \{a, 1, \gamma, \Phi\}$
- $\{a, b\} = \{b, a\}$
- $\{a, a, b\} = \{a, b\}$

Mengder

Antagelse: $a, b, c, d, 1, 2, \gamma, \Phi$ er alle forskjellige

Eksempel

- $a \in \{a, b, c\}$
- $d \notin \{a, b, c\}$
- $1 \in \{a, 1, \gamma, \Phi\}$
- $2 \notin \{a, 1, \gamma, \Phi\}$
- $\{a, b\} = \{b, a\}$
- $\{a, a, b\} = \{a, b\}$
- $\{a, b\} \neq \{b, c\}$ (mengdene er *ulike*)

Noen spesielle mengder

Definisjon (Den tomme mengden)

- Den *tomme mengden* er mengden som ikke inneholder noen elementer.

Noen spesielle mengder

Definisjon (Den tomme mengden)

- Den *tomme mengden* er mengden som ikke inneholder noen elementer.
- Skrives ofte $\{\}$ eller $\emptyset$.

Noen spesielle mengder

Definisjon (Den tomme mengden)

- Den *tomme mengden* er mengden som ikke inneholder noen elementer.
- Skrives ofte $\{\}$ eller $\emptyset$.

Definisjon (Singletonmengde)

En *singletonmengde* er en mengde som har nøyaktig ett element.

Noen spesielle mengder

Definisjon (Den tomme mengden)

- Den *tomme mengden* er mengden som ikke inneholder noen elementer.
- Skrives ofte $\{\}$ eller $\emptyset$.

Definisjon (Singletonmengde)

En *singletonmengde* er en mengde som har nøyaktig ett element.

Eksempel

Både $\{a\}$, $\{b\}$ og $\{b, b\}$ er singletonmengder.

Union – slå sammen mengder

Definisjon (Union)

- *Unionen* av to mengder S og T er den mengden som inneholder alle objekter som er element i S eller T .

Union – slå sammen mengder

Definisjon (Union)

- *Unionen* av to mengder S og T er den mengden som inneholder alle objekter som er element i S eller T .
- Unionen av S og T skrives ofte $S \cup T$.

Union – slå sammen mengder

Definisjon (Union)

- *Unionen* av to mengder S og T er den mengden som inneholder alle objekter som er element i S eller T .
- Unionen av S og T skrives ofte $S \cup T$.

Eksempel

- $\{a, b\} \cup \{c, d\} =$

Union – slå sammen mengder

Definisjon (Union)

- *Unionen* av to mengder S og T er den mengden som inneholder alle objekter som er element i S eller T .
- Unionen av S og T skrives ofte $S \cup T$.

Eksempel

- $\{a, b\} \cup \{c, d\} = \{a, b, c, d\}$

Union – slå sammen mengder

Definisjon (Union)

- *Unionen* av to mengder S og T er den mengden som inneholder alle objekter som er element i S eller T .
- Unionen av S og T skrives ofte $S \cup T$.

Eksempel

- $\{a, b\} \cup \{c, d\} = \{a, b, c, d\}$
- $\{a, b\} \cup \{b, c\} =$

Union – slå sammen mengder

Definisjon (Union)

- *Unionen* av to mengder S og T er den mengden som inneholder alle objekter som er element i S eller T .
- Unionen av S og T skrives ofte $S \cup T$.

Eksempel

- $\{a, b\} \cup \{c, d\} = \{a, b, c, d\}$
- $\{a, b\} \cup \{b, c\} = \{a, b, c\}$

Union – slå sammen mengder

Definisjon (Union)

- *Unionen* av to mengder S og T er den mengden som inneholder alle objekter som er element i S eller T .
- Unionen av S og T skrives ofte $S \cup T$.

Eksempel

- $\{a, b\} \cup \{c, d\} = \{a, b, c, d\}$
- $\{a, b\} \cup \{b, c\} = \{a, b, c\}$
- $\{1, 2, 3\} \cup \emptyset =$

Union – slå sammen mengder

Definisjon (Union)

- *Unionen* av to mengder S og T er den mengden som inneholder alle objekter som er element i S eller T .
- Unionen av S og T skrives ofte $S \cup T$.

Eksempel

- $\{a, b\} \cup \{c, d\} = \{a, b, c, d\}$
- $\{a, b\} \cup \{b, c\} = \{a, b, c\}$
- $\{1, 2, 3\} \cup \emptyset = \{1, 2, 3\}$

Snitt – felles elementer

Definisjon (Snitt)

- Hvis S og T er mengder, så er **snittet** mellom S og T , eller S snittet med T , mengden som inneholder alle objekter som er element i både S og T .

Snitt – felles elementer

Definisjon (Snitt)

- Hvis S og T er mengder, så er **snittet** mellom S og T , eller S snittet med T , mengden som inneholder alle objekter som er element i både S og T .
- S snittet med T skrives ofte $S \cap T$.

Snitt – felles elementer

Definisjon (Snitt)

- Hvis S og T er mengder, så er **snittet** mellom S og T , eller S snittet med T , mengden som inneholder alle objekter som er element i både S og T .
- S snittet med T skrives ofte $S \cap T$.

Eksempel

- $\{a, b\} \cap \{c, d\} =$

Snitt – felles elementer

Definisjon (Snitt)

- Hvis S og T er mengder, så er **snittet** mellom S og T , eller S snittet med T , mengden som inneholder alle objekter som er element i både S og T .
- S snittet med T skrives ofte $S \cap T$.

Eksempel

- $\{a, b\} \cap \{c, d\} = \emptyset$

Snitt – felles elementer

Definisjon (Snitt)

- Hvis S og T er mengder, så er **snittet** mellom S og T , eller S snittet med T , mengden som inneholder alle objekter som er element i både S og T .
- S snittet med T skrives ofte $S \cap T$.

Eksempel

- $\{a, b\} \cap \{c, d\} = \emptyset$
- $\{a, b\} \cap \{b, c\} =$

Snitt – felles elementer

Definisjon (Snitt)

- Hvis S og T er mengder, så er **snittet** mellom S og T , eller S snittet med T , mengden som inneholder alle objekter som er element i både S og T .
- S snittet med T skrives ofte $S \cap T$.

Eksempel

- $\{a, b\} \cap \{c, d\} = \emptyset$
- $\{a, b\} \cap \{b, c\} = \{b\}$

Snitt – felles elementer

Definisjon (Snitt)

- Hvis S og T er mengder, så er **snittet** mellom S og T , eller S snittet med T , mengden som inneholder alle objekter som er element i både S og T .
- S snittet med T skrives ofte $S \cap T$.

Eksempel

- $\{a, b\} \cap \{c, d\} = \emptyset$
- $\{a, b\} \cap \{b, c\} = \{b\}$
- $\{1, 2, 3\} \cap \emptyset =$

Snitt – felles elementer

Definisjon (Snitt)

- Hvis S og T er mengder, så er **snittet** mellom S og T , eller S snittet med T , mengden som inneholder alle objekter som er element i både S og T .
- S snittet med T skrives ofte $S \cap T$.

Eksempel

- $\{a, b\} \cap \{c, d\} = \emptyset$
- $\{a, b\} \cap \{b, c\} = \{b\}$
- $\{1, 2, 3\} \cap \emptyset = \emptyset$

Mengdedifferanse – fjerne elementer

Definisjon (Mengdedifferanse)

- Hvis S og T er mengder, så er *mengdedifferansen* mellom S og T , eller S *minus* T , mengden som inneholder alle objekter som er element i S men ikke element i T .

Mengdedifferanse – fjerne elementer

Definisjon (Mengdedifferanse)

- Hvis S og T er mengder, så er *mengdedifferansen* mellom S og T , eller S *minus* T , mengden som inneholder alle objekter som er element i S men ikke element i T .
- S minus T skrives ofte $S \setminus T$.

Mengdedifferanse – fjerne elementer

Definisjon (Mengdedifferanse)

- Hvis S og T er mengder, så er *mengdedifferansen* mellom S og T , eller S *minus* T , mengden som inneholder alle objekter som er element i S men ikke element i T .
- S minus T skrives ofte $S \setminus T$.

Eksempel

- $\{a, b\} \setminus \{c, d\} =$

Mengdedifferanse – fjerne elementer

Definisjon (Mengdedifferanse)

- Hvis S og T er mengder, så er *mengdedifferansen* mellom S og T , eller S *minus* T , mengden som inneholder alle objekter som er element i S men ikke element i T .
- S minus T skrives ofte $S \setminus T$.

Eksempel

- $\{a, b\} \setminus \{c, d\} = \{a, b\}$

Mengdedifferanse – fjerne elementer

Definisjon (Mengdedifferanse)

- Hvis S og T er mengder, så er **mengdedifferansen** mellom S og T , eller S **minus** T , mengden som inneholder alle objekter som er element i S men ikke element i T .
- S minus T skrives ofte $S \setminus T$.

Eksempel

- $\{a, b\} \setminus \{c, d\} = \{a, b\}$
- $\{a, b\} \setminus \{b, c\} =$

Mengdedifferanse – fjerne elementer

Definisjon (Mengdedifferanse)

- Hvis S og T er mengder, så er **mengdedifferansen** mellom S og T , eller S **minus** T , mengden som inneholder alle objekter som er element i S men ikke element i T .
- S minus T skrives ofte $S \setminus T$.

Eksempel

- $\{a, b\} \setminus \{c, d\} = \{a, b\}$
- $\{a, b\} \setminus \{b, c\} = \{a\}$

Mengdedifferanse – fjerne elementer

Definisjon (Mengdedifferanse)

- Hvis S og T er mengder, så er **mengdedifferansen** mellom S og T , eller S **minus** T , mengden som inneholder alle objekter som er element i S men ikke element i T .
- S minus T skrives ofte $S \setminus T$.

Eksempel

- $\{a, b\} \setminus \{c, d\} = \{a, b\}$
- $\{a, b\} \setminus \{b, c\} = \{a\}$
- $\{1, 2, 3\} \setminus \emptyset =$

Mengdedifferanse – fjerne elementer

Definisjon (Mengdedifferanse)

- Hvis S og T er mengder, så er **mengdedifferansen** mellom S og T , eller S **minus** T , mengden som inneholder alle objekter som er element i S men ikke element i T .
- S minus T skrives ofte $S \setminus T$.

Eksempel

- $\{a, b\} \setminus \{c, d\} = \{a, b\}$
- $\{a, b\} \setminus \{b, c\} = \{a\}$
- $\{1, 2, 3\} \setminus \emptyset = \{1, 2, 3\}$

Mengdedifferanse – fjerne elementer

Definisjon (Mengdedifferanse)

- Hvis S og T er mengder, så er **mengdedifferansen** mellom S og T , eller S **minus** T , mengden som inneholder alle objekter som er element i S men ikke element i T .
- S minus T skrives ofte $S \setminus T$.

Eksempel

- $\{a, b\} \setminus \{c, d\} = \{a, b\}$
- $\{a, b\} \setminus \{b, c\} = \{a\}$
- $\{1, 2, 3\} \setminus \emptyset = \{1, 2, 3\}$
- $\emptyset \setminus \{a, b, c\} =$

Mengdedifferanse – fjerne elementer

Definisjon (Mengdedifferanse)

- Hvis S og T er mengder, så er **mengdedifferansen** mellom S og T , eller S **minus** T , mengden som inneholder alle objekter som er element i S men ikke element i T .
- S minus T skrives ofte $S \setminus T$.

Eksempel

- $\{a, b\} \setminus \{c, d\} = \{a, b\}$
- $\{a, b\} \setminus \{b, c\} = \{a\}$
- $\{1, 2, 3\} \setminus \emptyset = \{1, 2, 3\}$
- $\emptyset \setminus \{a, b, c\} = \emptyset$

Delmengde

Definisjon (Delmengde)

- En mengde S er en *delmengde* av en mengde T hvis alle elementer i S også er elementer i T .

Delmengde

Definisjon (Delmengde)

- En mengde S er en *delmengde* av en mengde T hvis alle elementer i S også er elementer i T .
- Skrives ofte $S \subseteq T$.

Delmengde

Definisjon (Delmengde)

- En mengde S er en *delmengde* av en mengde T hvis alle elementer i S også er elementer i T .
- Skrives ofte $S \subseteq T$.

Eksempel

- $\{a, b\} \subseteq \{a, b, c\}$

Delmengde

Definisjon (Delmengde)

- En mengde S er en *delmengde* av en mengde T hvis alle elementer i S også er elementer i T .
- Skrives ofte $S \subseteq T$.

Eksempel

- $\{a, b\} \subseteq \{a, b, c\}$
- $\{a, b\} \subseteq \{a, b\}$ (*enhver mengde er en delmengde av seg selv*)

Delmengde

Definisjon (Delmengde)

- En mengde S er en *delmengde* av en mengde T hvis alle elementer i S også er elementer i T .
- Skrives ofte $S \subseteq T$.

Eksempel

- $\{a, b\} \subseteq \{a, b, c\}$
- $\{a, b\} \subseteq \{a, b\}$ (*enhver mengde er en delmengde av seg selv*)
- $\{a, b, c\} \not\subseteq \{a, b\}$

Delmengde

Definisjon (Delmengde)

- En mengde S er en *delmengde* av en mengde T hvis alle elementer i S også er elementer i T .
- Skrives ofte $S \subseteq T$.

Eksempel

- $\{a, b\} \subseteq \{a, b, c\}$
- $\{a, b\} \subseteq \{a, b\}$ (*enhver mengde er en delmengde av seg selv*)
- $\{a, b, c\} \not\subseteq \{a, b\}$
- $\emptyset \subseteq \{a, b\}$ (*den tomme mengden er en delmengde av alle mengder*)

Delmengde

Definisjon (Delmengde)

- En mengde S er en *delmengde* av en mengde T hvis alle elementer i S også er elementer i T .
- Skrives ofte $S \subseteq T$.

Eksempel

- $\{a, b\} \subseteq \{a, b, c\}$
- $\{a, b\} \subseteq \{a, b\}$ (*enhver mengde er en delmengde av seg selv*)
- $\{a, b, c\} \not\subseteq \{a, b\}$
- $\emptyset \subseteq \{a, b\}$ (*den tomme mengden er en delmengde av alle mengder*)
- $\{a, b\} \not\subseteq \emptyset$

Kryssprodukt

Definisjon (Kryssprodukt)

- Hvis S og T er mengder, så er *kryssproduktet* av S og T mengden av alle *par* $\langle s, t \rangle$ slik at $s \in S$ og $t \in T$.

Kryssprodukt

Definisjon (Kryssprodukt)

- Hvis S og T er mengder, så er *kryssproduktet* av S og T mengden av alle *par* $\langle s, t \rangle$ slik at $s \in S$ og $t \in T$.
- Kryssproduktet av S og T skrives ofte $S \times T$.

Kryssprodukt

Definisjon (Kryssprodukt)

- Hvis S og T er mengder, så er *kryssproduktet* av S og T mengden av alle *par* $\langle s, t \rangle$ slik at $s \in S$ og $t \in T$.
- Kryssproduktet av S og T skrives ofte $S \times T$.

Eksempel

- $\{a, b\} \times \{c, d\} =$

Kryssprodukt

Definisjon (Kryssprodukt)

- Hvis S og T er mengder, så er *kryssproduktet* av S og T mengden av alle *par* $\langle s, t \rangle$ slik at $s \in S$ og $t \in T$.
- Kryssproduktet av S og T skrives ofte $S \times T$.

Eksempel

- $\{a, b\} \times \{c, d\} = \{\langle a, c \rangle, \langle a, d \rangle, \langle b, c \rangle, \langle b, d \rangle\}$

Kryssprodukt

Definisjon (Kryssprodukt)

- Hvis S og T er mengder, så er *kryssproduktet* av S og T mengden av alle *par* $\langle s, t \rangle$ slik at $s \in S$ og $t \in T$.
- Kryssproduktet av S og T skrives ofte $S \times T$.

Eksempel

- $\{a, b\} \times \{c, d\} = \{\langle a, c \rangle, \langle a, d \rangle, \langle b, c \rangle, \langle b, d \rangle\}$
- $\{a, b\} \times \{b, c\} =$

Kryssprodukt

Definisjon (Kryssprodukt)

- Hvis S og T er mengder, så er **kryssproduktet** av S og T mengden av alle **par** $\langle s, t \rangle$ slik at $s \in S$ og $t \in T$.
- Kryssproduktet av S og T skrives ofte $S \times T$.

Eksempel

- $\{a, b\} \times \{c, d\} = \{\langle a, c \rangle, \langle a, d \rangle, \langle b, c \rangle, \langle b, d \rangle\}$
- $\{a, b\} \times \{b, c\} = \{\langle a, b \rangle, \langle a, c \rangle, \langle b, b \rangle, \langle b, c \rangle\}$

Kryssprodukt

Definisjon (Kryssprodukt)

- Hvis S og T er mengder, så er **kryssproduktet** av S og T mengden av alle **par** $\langle s, t \rangle$ slik at $s \in S$ og $t \in T$.
- Kryssproduktet av S og T skrives ofte $S \times T$.

Eksempel

- $\{a, b\} \times \{c, d\} = \{\langle a, c \rangle, \langle a, d \rangle, \langle b, c \rangle, \langle b, d \rangle\}$
- $\{a, b\} \times \{b, c\} = \{\langle a, b \rangle, \langle a, c \rangle, \langle b, b \rangle, \langle b, c \rangle\}$
- $\{a\} \times \{1, 2\} =$

Kryssprodukt

Definisjon (Kryssprodukt)

- Hvis S og T er mengder, så er **kryssproduktet** av S og T mengden av alle **par** $\langle s, t \rangle$ slik at $s \in S$ og $t \in T$.
- Kryssproduktet av S og T skrives ofte $S \times T$.

Eksempel

- $\{a, b\} \times \{c, d\} = \{\langle a, c \rangle, \langle a, d \rangle, \langle b, c \rangle, \langle b, d \rangle\}$
- $\{a, b\} \times \{b, c\} = \{\langle a, b \rangle, \langle a, c \rangle, \langle b, b \rangle, \langle b, c \rangle\}$
- $\{a\} \times \{1, 2\} = \{\langle a, 1 \rangle, \langle a, 2 \rangle\}$

Kryssprodukt

Notasjon

- *En mengde kan krysses med seg selv: $S \times S$*

Kryssprodukt

Notasjon

- *En mengde kan krysses med seg selv: $S \times S$*
- $\{a, b\} \times \{a, b\} = \{\langle a, a \rangle, \langle a, b \rangle, \langle b, a \rangle, \langle b, b \rangle\}$

Kryssprodukt

Notasjon

- *En mengde kan krysses med seg selv: $S \times S$*
- $\{a, b\} \times \{a, b\} = \{\langle a, a \rangle, \langle a, b \rangle, \langle b, a \rangle, \langle b, b \rangle\}$
- $S \times S \times S$ skrives ofte S^3 .

Kryssprodukt

Notasjon

- En mengde kan krysses med seg selv: $S \times S$
- $\{a, b\} \times \{a, b\} = \{\langle a, a \rangle, \langle a, b \rangle, \langle b, a \rangle, \langle b, b \rangle\}$
- $S \times S \times S$ skrives ofte S^3 .
- Generalisert: $\underbrace{S \times S \times \dots \times S}_n$ skrives S^n .

Mengdebygger

Notasjon

En definisjon på formen “mengden av alle elementer $x \in S$ slik at ...” kan skrives på formen

$$\{x \mid x \in S \text{ og betingelse på } x\}.$$

En slik konstruksjon kalles en *mengdebygger*.

Mengdebygger

Notasjon

En definisjon på formen “mengden av alle elementer $x \in S$ slik at ...” kan skrives på formen

$$\{x \mid x \in S \text{ og betingelse på } x\}.$$

En slik konstruksjon kalles en *mengdebygger*.

Eksempel

- Definisjonen av kryssprodukt av S og T kunne vært skrevet slik:

$$S \times T = \{\langle s, t \rangle \mid s \in S \text{ og } t \in T\}$$

Mengdebygger

Notasjon

En definisjon på formen “mengden av alle elementer $x \in S$ slik at ...” kan skrives på formen

$$\{x \mid x \in S \text{ og betingelse på } x\}.$$

En slik konstruksjon kalles en *mengdebygger*.

Eksempel

- Definisjonen av kryssprodukt av S og T kunne vært skrevet slik:

$$S \times T = \{\langle s, t \rangle \mid s \in S \text{ og } t \in T\}$$

- $\{n \mid n \in \mathbb{N} \text{ og } n \text{ er partall}\}$ definerer mengden av alle partall.

Mengdebygger

Notasjon

En definisjon på formen “mengden av alle elementer $x \in S$ slik at ...” kan skrives på formen

$$\{x \mid x \in S \text{ og betingelse på } x\}.$$

En slik konstruksjon kalles en *mengdebygger*.

Eksempel

- Definisjonen av kryssprodukt av S og T kunne vært skrevet slik:

$$S \times T = \{\langle s, t \rangle \mid s \in S \text{ og } t \in T\}$$

- $\{n \mid n \in \mathbb{N} \text{ og } n \text{ er partall}\}$ definerer mengden av alle partall.
- $\{n \mid n \in \mathbb{N} \text{ og } n \text{ er oddetall}\}$ definerer mengden av alle oddetall.

Mengder av mengder

Det er mulig å konstruere mengder som inneholder andre mengder
(med visse restriksjoner)

Mengder av mengder

Det er mulig å konstruere mengder som inneholder andre mengder (med visse restriksjoner)

Eksempel

- $\{\emptyset\} \neq \emptyset$

Mengder av mengder

Det er mulig å konstruere mengder som inneholder andre mengder (med visse restriksjoner)

Eksempel

- $\{\emptyset\} \neq \emptyset$
- $\{\{0\}, \{1\}, \{2\}, \dots\} = \{\{n\} \mid n \in \mathbb{N}\}$

Mengder av mengder

Det er mulig å konstruere mengder som inneholder andre mengder (med visse restriksjoner)

Eksempel

- $\{\emptyset\} \neq \emptyset$
- $\{\{0\}, \{1\}, \{2\}, \dots\} = \{\{n\} \mid n \in \mathbb{N}\}$
- $\{\{0\}, \{0, 1\}, \{0, 1, 2\}, \dots\} = \{\{m \mid 0 \leq m \leq n\} \mid n \in \mathbb{N}\}$

Mengder av mengder

Det er mulig å konstruere mengder som inneholder andre mengder (med visse restriksjoner)

Eksempel

- $\{\emptyset\} \neq \emptyset$
- $\{\{0\}, \{1\}, \{2\}, \dots\} = \{\{n\} \mid n \in \mathbb{N}\}$
- $\{\{0\}, \{0, 1\}, \{0, 1, 2\}, \dots\} = \{\{m \mid 0 \leq m \leq n\} \mid n \in \mathbb{N}\}$
- $\{\{0, 2, 4, 6, \dots\}, \{1, 3, 5, 7, \dots\}\}$

Snitt av mengder av mengder

Definisjon

Snittet av en mengde $\mathcal{M}$ av mengder inneholder alle elementer som er element av alle $M \in \mathcal{M}$:

$$\bigcap \mathcal{M} := \{x \mid x \in M \text{ for alle } M \in \mathcal{M}\}$$

Snitt av mengder av mengder

Definisjon

Snittet av en mengde $\mathcal{M}$ av mengder inneholder alle elementer som er element av alle $M \in \mathcal{M}$:

$$\bigcap \mathcal{M} := \{x \mid x \in M \text{ for alle } M \in \mathcal{M}\}$$

Eksempel

- $\bigcap \{\{0\}, \{0, 1\}, \{0, 1, 2\}, \dots\} =$

Snitt av mengder av mengder

Definisjon

Snittet av en mengde $\mathcal{M}$ av mengder inneholder alle elementer som er element av alle $M \in \mathcal{M}$:

$$\bigcap \mathcal{M} := \{x \mid x \in M \text{ for alle } M \in \mathcal{M}\}$$

Eksempel

- $\bigcap \{\{0\}, \{0, 1\}, \{0, 1, 2\}, \dots\} = \{0\}$

Snitt av mengder av mengder

Definisjon

Snittet av en mengde $\mathcal{M}$ av mengder inneholder alle elementer som er element av alle $M \in \mathcal{M}$:

$$\bigcap \mathcal{M} := \{x \mid x \in M \text{ for alle } M \in \mathcal{M}\}$$

Eksempel

- $\bigcap \{\{0\}, \{0, 1\}, \{0, 1, 2\}, \dots\} = \{0\}$
- $\bigcap \{\{0, 2, 4, 6, \dots\}, \{1, 3, 5, 7, \dots\}\} =$

Snitt av mengder av mengder

Definisjon

Snittet av en mengde $\mathcal{M}$ av mengder inneholder alle elementer som er element av alle $M \in \mathcal{M}$:

$$\bigcap \mathcal{M} := \{x \mid x \in M \text{ for alle } M \in \mathcal{M}\}$$

Eksempel

- $\bigcap \{\{0\}, \{0, 1\}, \{0, 1, 2\}, \dots\} = \{0\}$
- $\bigcap \{\{0, 2, 4, 6, \dots\}, \{1, 3, 5, 7, \dots\}\} = \emptyset$

Union av mengder av mengder

Definisjon

Unionen av en mengde $\mathcal{M}$ av mengder inneholder alle elementer som er element av minst en $M \in \mathcal{M}$:

$$\bigcup \mathcal{M} := \{x \mid x \in M \text{ for noen } M \in \mathcal{M}\}$$

Union av mengder av mengder

Definisjon

Unionen av en mengde $\mathcal{M}$ av mengder inneholder alle elementer som er element av minst en $M \in \mathcal{M}$:

$$\bigcup \mathcal{M} := \{x \mid x \in M \text{ for noen } M \in \mathcal{M}\}$$

Eksempel

- $\bigcup \{\{0\}, \{0, 1\}, \{0, 1, 2\}, \dots\} =$

Union av mengder av mengder

Definisjon

Unionen av en mengde $\mathcal{M}$ av mengder inneholder alle elementer som er element av minst en $M \in \mathcal{M}$:

$$\bigcup \mathcal{M} := \{x \mid x \in M \text{ for noen } M \in \mathcal{M}\}$$

Eksempel

- $\bigcup \{\{0\}, \{0, 1\}, \{0, 1, 2\}, \dots\} = \mathbb{N}$

Union av mengder av mengder

Definisjon

Unionen av en mengde $\mathcal{M}$ av mengder inneholder alle elementer som er element av minst en $M \in \mathcal{M}$:

$$\bigcup \mathcal{M} := \{x \mid x \in M \text{ for noen } M \in \mathcal{M}\}$$

Eksempel

- $\bigcup \{\{0\}, \{0, 1\}, \{0, 1, 2\}, \dots\} = \mathbb{N}$
- $\bigcup \{\{0, 2, 4, 6, \dots\}, \{1, 3, 5, 7, \dots\}\} =$

Union av mengder av mengder

Definisjon

Unionen av en mengde $\mathcal{M}$ av mengder inneholder alle elementer som er element av minst en $M \in \mathcal{M}$:

$$\bigcup \mathcal{M} := \{x \mid x \in M \text{ for noen } M \in \mathcal{M}\}$$

Eksempel

- $\bigcup \{\{0\}, \{0, 1\}, \{0, 1, 2\}, \dots\} = \mathbb{N}$
- $\bigcup \{\{0, 2, 4, 6, \dots\}, \{1, 3, 5, 7, \dots\}\} = \mathbb{N}$

Relasjoner

Definisjon (Relasjon)

- En *unær relasjon* over S er en delmengde av S .

Relasjoner

Definisjon (Relasjon)

- En *unær relasjon* over S er en delmengde av S .
- En *binær relasjon* fra S til T er en delmengde av $S \times T$.

Relasjoner

Definisjon (Relasjon)

- En *unær relasjon* over S er en delmengde av S .
- En *binær relasjon* fra S til T er en delmengde av $S \times T$.
- En *n-ær relasjon* over mengdene $S_1, S_2, \dots, S_n$ er en delmengde av kryssproduktet $S_1 \times S_2 \times \dots \times S_n$.

Relasjoner

Definisjon (Relasjon)

- En *unær relasjon* over S er en delmengde av S .
- En *binær relasjon* fra S til T er en delmengde av $S \times T$.
- En *n-ær relasjon* over mengdene $S_1, S_2, \dots, S_n$ er en delmengde av kryssproduktet $S_1 \times S_2 \times \dots \times S_n$.

Eksempel

- Hvis $S = \{a, b, c\}$, så er $\{a, b\}$ en unær relasjon over S .

Relasjoner

Definisjon (Relasjon)

- En *unær relasjon* over S er en delmengde av S .
- En *binær relasjon* fra S til T er en delmengde av $S \times T$.
- En *n-ær relasjon* over mengdene $S_1, S_2, \dots, S_n$ er en delmengde av kryssproduktet $S_1 \times S_2 \times \dots \times S_n$.

Eksempel

- Hvis $S = \{a, b, c\}$, så er $\{a, b\}$ en unær relasjon over S .
- Hvis $S = \{a, b\}$ og $T = \{1, 2\}$, så er $\{\langle a, 1 \rangle, \langle b, 2 \rangle\}$ en binær relasjon fra S til T .

Relasjoner over én mengde

Definisjon

En *n -ær relasjon* over mengden S er en delmengde av S^n .

Relasjoner over én mengde

Definisjon

En *n*-ær *relasjon* over mengden S er en delmengde av S^n .

Eksempel

La $S = \{1, 2, 3\}$.

Relasjoner over én mengde

Definisjon

En *n -ær relasjon* over mengden S er en delmengde av S^n .

Eksempel

La $S = \{1, 2, 3\}$.

- $\{\langle 1, 1 \rangle, \langle 2, 2 \rangle, \langle 3, 3 \rangle\}$ er en binær relasjon over S .

Relasjoner over én mengde

Definisjon

En *n -ær relasjon* over mengden S er en delmengde av S^n .

Eksempel

La $S = \{1, 2, 3\}$.

- $\{\langle 1, 1 \rangle, \langle 2, 2 \rangle, \langle 3, 3 \rangle\}$ er en binær relasjon over S .
- $\{\langle 1, 2 \rangle, \langle 1, 3 \rangle, \langle 2, 3 \rangle\}$ er også en binær relasjon over S .

Refleksive relasjoner

Definisjon (Refleksiv)

En binær relasjon R over mengden S er *refleksiv* hvis $\langle x, x \rangle \in R$ for alle $x \in S$.

Refleksive relasjoner

Definisjon (Refleksiv)

En binær relasjon R over mengden S er *refleksiv* hvis $\langle x, x \rangle \in R$ for alle $x \in S$.

Eksempel

La $S = \{1, 2, 3\}$.

Refleksive relasjoner

Definisjon (Refleksiv)

En binær relasjon R over mengden S er *refleksiv* hvis $\langle x, x \rangle \in R$ for alle $x \in S$.

Eksempel

La $S = \{1, 2, 3\}$.

- Er $R_1 = \{\langle 1, 1 \rangle, \langle 1, 2 \rangle, \langle 1, 3 \rangle\}$ refleksiv?

Refleksive relasjoner

Definisjon (Refleksiv)

En binær relasjon R over mengden S er **refleksiv** hvis $\langle x, x \rangle \in R$ for alle $x \in S$.

Eksempel

La $S = \{1, 2, 3\}$.

- Er $R_1 = \{\langle 1, 1 \rangle, \langle 1, 2 \rangle, \langle 1, 3 \rangle\}$ refleksiv?
- Hva med $R_2 = \{\langle 1, 1 \rangle, \langle 2, 2 \rangle, \langle 3, 3 \rangle\}$?

Symmetriske relasjoner

Definisjon (Symmetrisk)

En binær relasjon R er *symmetrisk* hvis for alle x, y med $\langle x, y \rangle \in R$, også $\langle y, x \rangle \in R$.

Symmetriske relasjoner

Definisjon (Symmetrisk)

En binær relasjon R er *symmetrisk* hvis for alle x, y med $\langle x, y \rangle \in R$, også $\langle y, x \rangle \in R$.

Eksempel

La $S = \{1, 2, 3\}$.

Symmetriske relasjoner

Definisjon (Symmetrisk)

En binær relasjon R er *symmetrisk* hvis for alle x, y med $\langle x, y \rangle \in R$, også $\langle y, x \rangle \in R$.

Eksempel

La $S = \{1, 2, 3\}$.

- Er $R_1 = \{\langle 1, 2 \rangle, \langle 2, 1 \rangle, \langle 3, 2 \rangle, \langle 2, 3 \rangle\}$ symmetrisk?

Symmetriske relasjoner

Definisjon (Symmetrisk)

En binær relasjon R er *symmetrisk* hvis for alle x, y med $\langle x, y \rangle \in R$, også $\langle y, x \rangle \in R$.

Eksempel

La $S = \{1, 2, 3\}$.

- Er $R_1 = \{\langle 1, 2 \rangle, \langle 2, 1 \rangle, \langle 3, 2 \rangle, \langle 2, 3 \rangle\}$ symmetrisk?
- Hva med $R_2 = \{\langle 1, 2 \rangle, \langle 2, 1 \rangle, \langle 1, 3 \rangle\}$?

Transitive relasjoner

Definisjon (Transitiv)

En binær relasjon R er *transitiv* hvis for alle x, y, z med $\langle x, y \rangle \in R$ og $\langle y, z \rangle \in R$, også $\langle x, z \rangle \in R$.

Transitive relasjoner

Definisjon (Transitiv)

En binær relasjon R er **transitiv** hvis for alle x, y, z med $\langle x, y \rangle \in R$ og $\langle y, z \rangle \in R$, også $\langle x, z \rangle \in R$.

Definisjon (Ekvivalensrelasjon)

En binær relasjon over mengden S er en **ekvivalensrelasjon** hvis den er reflektiv, symmetrisk og transitiv.

Funksjoner

Definisjon (Funksjon)

La S og T være mengder. En *funksjon* f fra S til T

Funksjoner

Definisjon (Funksjon)

La S og T være mengder. En *funksjon* f fra S til T er en binær relasjon fra S til T

Funksjoner

Definisjon (Funksjon)

La S og T være mengder. En *funksjon* f fra S til T er en binær relasjon fra S til T med følgende egenskaper:

Funksjoner

Definisjon (Funksjon)

La S og T være mengder. En **funksjon** f fra S til T er en binær relasjon fra S til T med følgende egenskaper:

- For alle $x \in S$ så finnes en $y \in T$ slik at $\langle x, y \rangle \in f$.

Funksjoner

Definisjon (Funksjon)

La S og T være mengder. En **funksjon** f fra S til T er en binær relasjon fra S til T med følgende egenskaper:

- For alle $x \in S$ så finnes en $y \in T$ slik at $\langle x, y \rangle \in f$.
- Hvis $\langle x, y \rangle \in f$ og $\langle x, z \rangle \in f$, så er $y = z$.

Funksjoner

Definisjon (Funksjon)

La S og T være mengder. En **funksjon** f fra S til T er en binær relasjon fra S til T med følgende egenskaper:

- For alle $x \in S$ så finnes en $y \in T$ slik at $\langle x, y \rangle \in f$.
- Hvis $\langle x, y \rangle \in f$ og $\langle x, z \rangle \in f$, så er $y = z$.

Vi kaller S for **definisjonsmengden** til f

Funksjoner

Definisjon (Funksjon)

La S og T være mengder. En **funksjon** f fra S til T er en binær relasjon fra S til T med følgende egenskaper:

- For alle $x \in S$ så finnes en $y \in T$ slik at $\langle x, y \rangle \in f$.
- Hvis $\langle x, y \rangle \in f$ og $\langle x, z \rangle \in f$, så er $y = z$.

Vi kaller S for **definisjonsmengden** til f og T for **verdimengden** til f .

Funksjoner

Definisjon (Funksjon)

La S og T være mengder. En **funksjon** f fra S til T er en binær relasjon fra S til T med følgende egenskaper:

- For alle $x \in S$ så finnes en $y \in T$ slik at $\langle x, y \rangle \in f$.
- Hvis $\langle x, y \rangle \in f$ og $\langle x, z \rangle \in f$, så er $y = z$.

Vi kaller S for **definisjonsmengden** til f og T for **verdimengden** til f .

Notasjon

Hvis $\langle x, y \rangle \in f$, så skriver vi ofte $f(x) = y$.

Funksjoner

Funksjoner

Eksempel

Funksjonen $Par : \mathbb{N} \rightarrow \{0, 1\}$ definert ved

$$Par(x) = \begin{cases} 1 & \text{hvis } x \text{ er et partall} \\ 0 & \text{hvis } x \text{ er et oddetall} \end{cases}$$

har $\mathbb{N}$ som definisjonsmengde og $\{0, 1\}$ som verdimengde.

Injektive funksjoner

Definisjon (Injektiv)

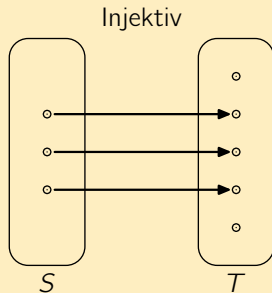
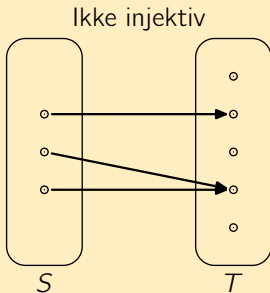
En funksjon $f : S \rightarrow T$ er *injektiv* hvis $f(x) \neq f(y)$ for alle $x, y \in S$ med $x \neq y$. Vi sier at f er *en-til-en*.

Injektive funksjoner

Definisjon (Injektiv)

En funksjon $f : S \rightarrow T$ er *injektiv* hvis $f(x) \neq f(y)$ for alle $x, y \in S$ med $x \neq y$. Vi sier at f er *en-til-en*.

Eksempel

Surjektive funksjoner

Definisjon (Surjektiv)

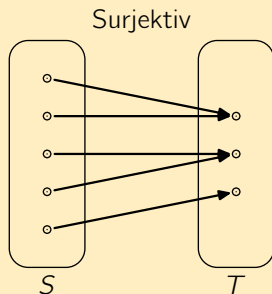
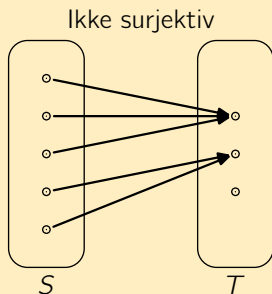
En funksjon $f : S \rightarrow T$ er *surjektiv* hvis for alle $y \in T$ så finnes $x \in S$ slik at $f(x) = y$. Vi sier at f er *på*.

Surjektive funksjoner

Definisjon (Surjektiv)

En funksjon $f : S \rightarrow T$ er **surjektiv** hvis for alle $y \in T$ så finnes $x \in S$ slik at $f(x) = y$. Vi sier at f er **på**.

Eksempel

Bijektive funksjoner

Definisjon (Bijektiv)

*En funksjon er **bijektiv** hvis den er injektiv og surjektiv.*

Bijektive funksjoner

Definisjon (Bijektiv)

*En funksjon er **bijektiv** hvis den er injektiv og surjektiv.*

Vi sier at funksjonen er **en-til-en** og **på**, eller at vi har en **en-til-en korrespondanse**.

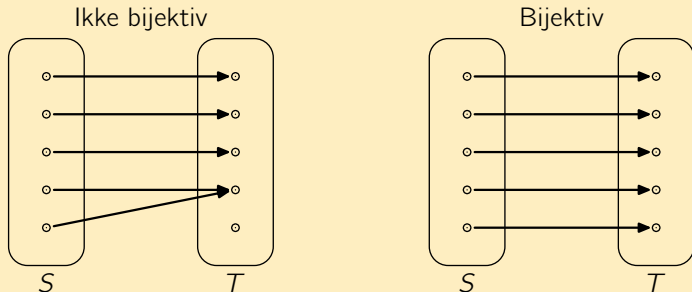
Bijektive funksjoner

Definisjon (Bijektiv)

En funksjon er *bijektiv* hvis den er injektiv og surjektiv.

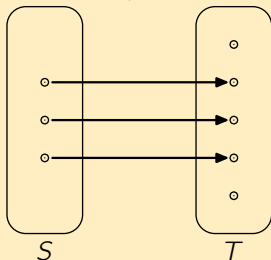
Vi sier at funksjonen er *en-til-en* og *på*, eller at vi har en *en-til-en korrespondanse*.

Eksempel

Injektive og surjektive funksjoner

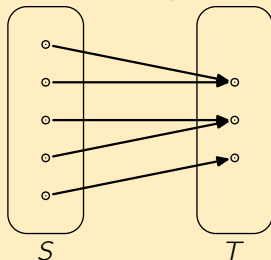
injektiv / en-til-en

for alle $x, y \in S$:
 $x \neq y$ impliserer $f(x) \neq f(y)$

“hvert element i definisjonsmengden sendes til et unikt element i verdimengden”

surjektiv / på

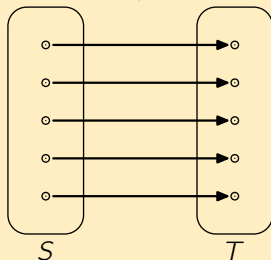

for alle $y \in T$:
 det finnes $x \in S$ slik at $f(x) = y$

“alle elementer i verdimengden blir truffet”

Bijektive funksjoner

bijektiv / en-til-en og på / en-til-en korrespondanse

- En **bijektiv** funksjon er en funksjon som er både *injektiv* og *surjektiv*:
- “Ethvert element i verdimengden blir truffet av et unikt element i definisjonsmengden”.

Operatorer

Definisjon (Operator)

La S være en mengde.

Operatorer

Definisjon (Operator)

La S være en mengde.

- En *unær operator* på S er en funksjon fra S til S .

Operatorer

Definisjon (Operator)

La S være en mengde.

- En *unær operator* på S er en funksjon fra S til S .
- En *binær operator* på S er en funksjon fra $S \times S$ til S .

Operatorer

Definisjon (Operator)

La S være en mengde.

- En *unær operator* på S er en funksjon fra S til S .
- En *binær operator* på S er en funksjon fra $S \times S$ til S .

Eksempel

- *Suksessorfunksjonen* $(n + 1)$ er en unær operator på $\mathbb{N}$.

Operatorer

Definisjon (Operator)

La S være en mengde.

- En *unær operator* på S er en funksjon fra S til S .
- En *binær operator* på S er en funksjon fra $S \times S$ til S .

Eksempel

- *Suksessorfunksjonen* $(n + 1)$ er en *unær operator* på $\mathbb{N}$.
- *Addisjonsfunksjonen* $(+)$ er en *binær operator* på $\mathbb{N}$.

Operatorer

Definisjon (Operator)

La S være en mengde.

- En *unær operator* på S er en funksjon fra S til S .
- En *binær operator* på S er en funksjon fra $S \times S$ til S .

Eksempel

- Suksessorfunksjonen $(n + 1)$ er en unær operator på $\mathbb{N}$.
- Addisjonsfunksjonen $(+)$ er en binær operator på $\mathbb{N}$.
- Subtraksjonsfunksjonen $(-)$ er en binær operator på $\mathbb{Z}$.

Multimengder

Mengder der antall forekomster av hvert element teller

Multimengder

Mengder der antall forekomster av hvert element teller

Definisjon (Multimengde)

En *multimengde* er et par $\langle S, m \rangle$ der S er en mengde og $m : S \rightarrow \mathbb{N}$. For hver $x \in S$ sier vi at $m(x)$ er *multiplisiteten* til x , eller antall forekomster av x i S .

Multimengder

Mengder der antall forekomster av hvert element teller

Definisjon (Multimengde)

En *multimengde* er et par $\langle S, m \rangle$ der S er en mengde og $m : S \rightarrow \mathbb{N}$. For hver $x \in S$ sier vi at $m(x)$ er *multiplisiteten* til x , eller antall forekomster av x i S .

Eksempel

Vi skriver multimengder som mengder:

Multimengder

Mengder der antall forekomster av hvert element teller

Definisjon (Multimengde)

En *multimengde* er et par $\langle S, m \rangle$ der S er en mengde og $m : S \rightarrow \mathbb{N}$. For hver $x \in S$ sier vi at $m(x)$ er *multiplisiteten* til x , eller antall forekomster av x i S .

Eksempel

Vi skriver multimengder som mengder:

- I multimengden $\{a, a, a, b, b\}$ er multiplisiteten til a og b henholdsvis 3 og 2.

Multimengder

Mengder der antall forekomster av hvert element teller

Definisjon (Multimengde)

En *multimengde* er et par $\langle S, m \rangle$ der S er en mengde og $m : S \rightarrow \mathbb{N}$. For hver $x \in S$ sier vi at $m(x)$ er *multiplisiteten* til x , eller antall forekomster av x i S .

Eksempel

Vi skriver multimengder som mengder:

- I multimengden $\{a, a, a, b, b\}$ er multiplisiteten til a og b henholdsvis 3 og 2.
- I multimengden $\{a, b, a, c, a, b\}$ er multiplisiteten til a , b og c henholdsvis 3, 2 og 1.

$\cup$, $\cap$, $\setminus$ og $\subseteq$ på multimengder

- Vi bruker **union** ($\cup$), **snitt** ($\cap$), **mengdedifferans** ($\setminus$) og **delmengderelasjonen** ($\subseteq$) også på multimengder.

$\cup$, $\cap$, $\setminus$ og $\subseteq$ på multimengder

- Vi bruker **union** ($\cup$), **snitt** ($\cap$), **mengdedifferans** ($\setminus$) og **delmengderelasjonen** ($\subseteq$) også på multimengder.

Eksempel

$\cup$, $\cap$, $\setminus$ og $\subseteq$ på multimengder

- Vi bruker **union** ($\cup$), **snitt** ($\cap$), **mengdedifferans** ($\setminus$) og **delmengderelasjonen** ($\subseteq$) også på multimengder.

Eksempel

- $\{a, a, b, c\} \cup \{a, c\} = \{a, a, a, b, c, c\}$

$\cup$, $\cap$, $\setminus$ og $\subseteq$ på multimengder

- Vi bruker **union** ($\cup$), **snitt** ($\cap$), **mengdedifferans** ($\setminus$) og **delmengderelasjonen** ($\subseteq$) også på multimengder.

Eksempel

- $\{a, a, b, c\} \cup \{a, c\} = \{a, a, a, b, c, c\}$
d.v.s. $m(x) = m_1(x) + m_2(x)$

$\cup$, $\cap$, $\setminus$ og $\subseteq$ på multimengder

- Vi bruker **union** ($\cup$), **snitt** ($\cap$), **mengdedifferans** ($\setminus$) og **delmengderelasjonen** ($\subseteq$) også på multimengder.

Eksempel

- $\{a, a, b, c\} \cup \{a, c\} = \{a, a, a, b, c, c\}$
d.v.s. $m(x) = m_1(x) + m_2(x)$
- $\{a, a, a, b, c\} \cap \{a, a, d\} = \{a, a\}$

$\cup$, $\cap$, $\setminus$ og $\subseteq$ på multimengder

- Vi bruker **union** ($\cup$), **snitt** ($\cap$), **mengdedifferans** ($\setminus$) og **delmengderelasjonen** ($\subseteq$) også på multimengder.

Eksempel

- $\{a, a, b, c\} \cup \{a, c\} = \{a, a, a, b, c, c\}$
d.v.s. $m(x) = m_1(x) + m_2(x)$
- $\{a, a, a, b, c\} \cap \{a, a, d\} = \{a, a\}$
d.v.s. $m(x) = \min(m_1(x), m_2(x))$

$\cup$, $\cap$, $\setminus$ og $\subseteq$ på multimengder

- Vi bruker **union** ($\cup$), **snitt** ($\cap$), **mengdedifferans** ($\setminus$) og **deltmengderelasjonen** ($\subseteq$) også på multimengder.

Eksempel

- $\{a, a, b, c\} \cup \{a, c\} = \{a, a, a, b, c, c\}$
d.v.s. $m(x) = m_1(x) + m_2(x)$
- $\{a, a, a, b, c\} \cap \{a, a, d\} = \{a, a\}$
d.v.s. $m(x) = \min(m_1(x), m_2(x))$
- $\{a, a, a, b, c\} \setminus \{a, a, d\} = \{a, b, c\}$

$\cup$, $\cap$, $\setminus$ og $\subseteq$ på multimengder

- Vi bruker **union** ($\cup$), **snitt** ($\cap$), **mengdedifferans** ($\setminus$) og **delmengderelasjonen** ($\subseteq$) også på multimengder.

Eksempel

- $\{a, a, b, c\} \cup \{a, c\} = \{a, a, a, b, c, c\}$
d.v.s. $m(x) = m_1(x) + m_2(x)$
- $\{a, a, a, b, c\} \cap \{a, a, d\} = \{a, a\}$
d.v.s. $m(x) = \min(m_1(x), m_2(x))$
- $\{a, a, a, b, c\} \setminus \{a, a, d\} = \{a, b, c\}$
d.v.s. $m(x) = \max(0, m_1(x) - m_2(x))$

$\cup$, $\cap$, $\setminus$ og $\subseteq$ på multimengder

- Vi bruker **union** ($\cup$), **snitt** ($\cap$), **mengdedifferans** ($\setminus$) og **delmengderelasjonen** ($\subseteq$) også på multimengder.

Eksempel

- $\{a, a, b, c\} \cup \{a, c\} = \{a, a, a, b, c, c\}$
d.v.s. $m(x) = m_1(x) + m_2(x)$
- $\{a, a, a, b, c\} \cap \{a, a, d\} = \{a, a\}$
d.v.s. $m(x) = \min(m_1(x), m_2(x))$
- $\{a, a, a, b, c\} \setminus \{a, a, d\} = \{a, b, c\}$
d.v.s. $m(x) = \max(0, m_1(x) - m_2(x))$
- $\{a, a\} \subseteq \{a, a, b, c\}$, men $\{a, a, a\} \not\subseteq \{a, a, b, c\}$

$\cup$, $\cap$, $\setminus$ og $\subseteq$ på multimengder

- Vi bruker **union** ($\cup$), **snitt** ($\cap$), **mengdedifferans** ($\setminus$) og **delmengderelasjonen** ($\subseteq$) også på multimengder.

Eksempel

- $\{a, a, b, c\} \cup \{a, c\} = \{a, a, a, b, c, c\}$
d.v.s. $m(x) = m_1(x) + m_2(x)$
- $\{a, a, a, b, c\} \cap \{a, a, d\} = \{a, a\}$
d.v.s. $m(x) = \min(m_1(x), m_2(x))$
- $\{a, a, a, b, c\} \setminus \{a, a, d\} = \{a, b, c\}$
d.v.s. $m(x) = \max(0, m_1(x) - m_2(x))$
- $\{a, a\} \subseteq \{a, a, b, c\}$, men $\{a, a, a\} \not\subseteq \{a, a, b, c\}$
d.v.s. $m_1(x) \leq m_2(x)$ for alle x .

$\cup$, $\cap$, $\setminus$ og $\subseteq$ på multimengder

- Vi bruker **union** ($\cup$), **snitt** ($\cap$), **mengdedifferans** ($\setminus$) og **delmengderelasjonen** ($\subseteq$) også på multimengder.

Eksempel

- $\{a, a, b, c\} \cup \{a, c\} = \{a, a, a, b, c, c\}$
d.v.s. $m(x) = m_1(x) + m_2(x)$
- $\{a, a, a, b, c\} \cap \{a, a, d\} = \{a, a\}$
d.v.s. $m(x) = \min(m_1(x), m_2(x))$
- $\{a, a, a, b, c\} \setminus \{a, a, d\} = \{a, b, c\}$
d.v.s. $m(x) = \max(0, m_1(x) - m_2(x))$
- $\{a, a\} \subseteq \{a, a, b, c\}$, men $\{a, a, a\} \not\subseteq \{a, a, b, c\}$
d.v.s. $m_1(x) \leq m_2(x)$ for alle x .

- Vi bruker $\emptyset$ om den tomme multimengden.

Kardinalitet

Definisjon (Kardinalitet)

- To mengder S og T har *lik kardinalitet* hvis det finnes en bijeksjon fra S til T .

Kardinalitet

Definisjon (Kardinalitet)

- To mengder S og T har *lik kardinalitet* hvis det finnes en bijeksjon fra S til T .
- Mengden S har *kardinalitet mindre eller lik* T hvis det finnes en injektiv funksjon fra S til T .

Kardinalitet

Definisjon (Kardinalitet)

- To mengder S og T har **lik kardinalitet** hvis det finnes en bijeksjon fra S til T .
- Mengden S har **kardinalitet mindre eller lik** T hvis det finnes en injektiv funksjon fra S til T .
- Hvis S er en endelig mengde, så er kardinaliteten til S lik antall elementer i S .

Kardinalitet

Definisjon (Kardinalitet)

- To mengder S og T har *lik kardinalitet* hvis det finnes en bijeksjon fra S til T .
- Mengden S har *kardinalitet mindre eller lik* T hvis det finnes en injektiv funksjon fra S til T .
- Hvis S er en endelig mengde, så er kardinaliteten til S lik antall elementer i S .
- Vi bruker notasjonen $|S|$ for kardinaliteten til S .

Kardinalitet

Definisjon (Kardinalitet)

- To mengder S og T har **lik kardinalitet** hvis det finnes en bijeksjon fra S til T .
- Mengden S har **kardinalitet mindre eller lik** T hvis det finnes en injektiv funksjon fra S til T .
- Hvis S er en endelig mengde, så er kardinaliteten til S lik antall elementer i S .
- Vi bruker notasjonen $|S|$ for kardinaliteten til S .

Teorem (Bernstein)

Hvis det finnes en injektiv funksjon $f : S \rightarrow T$ og en injektiv funksjon $g : T \rightarrow S$, så finnes det også en bijeksjon $h : S \rightarrow T$.

Eksempel

Hva er kardinaliteten til

- $\{a, b, c\}$?

Eksempel

Hva er kardinaliteten til

- $\{a, b, c\}$?
- $\{a, b, a\}$?

Eksempel

Hva er kardinaliteten til

- $\{a, b, c\}$?
- $\{a, b, a\}$?
- $\{a\}$?

Eksempel

Hva er kardinaliteten til

- $\{a, b, c\}$?
- $\{a, b, a\}$?
- $\{a\}$?
- $\emptyset$?

Eksempel

- $\mathbb{N}$ = mengden av alle naturlige tall $\{1, 2, 3, 4, 5, \dots\}$
- $2\mathbb{N}$ = mengden av alle partall $\{2, 4, 6, 8, 10, \dots\}$

Eksempel

- $\mathbb{N}$ = mengden av alle naturlige tall $\{1, 2, 3, 4, 5, \dots\}$
- $2\mathbb{N}$ = mengden av alle partall $\{2, 4, 6, 8, 10, \dots\}$

$f(x) = 2x$ er en bijeksjon fra $\mathbb{N}$ til $2\mathbb{N}$, så $\mathbb{N}$ og $2\mathbb{N}$ har samme kardinalitet.

Eksempel

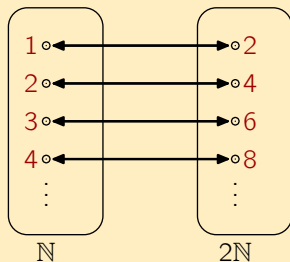
- $\mathbb{N}$ = mengden av alle naturlige tall $\{1, 2, 3, 4, 5, \dots\}$
- $2\mathbb{N}$ = mengden av alle partall $\{2, 4, 6, 8, 10, \dots\}$

$f(x) = 2x$ er en bijeksjon fra $\mathbb{N}$ til $2\mathbb{N}$, så $\mathbb{N}$ og $2\mathbb{N}$ har samme kardinalitet. Vi skriver $|\mathbb{N}| = |2\mathbb{N}|$.

Eksempel

- $\mathbb{N}$ = mengden av alle naturlige tall $\{1, 2, 3, 4, 5, \dots\}$
- $2\mathbb{N}$ = mengden av alle partall $\{2, 4, 6, 8, 10, \dots\}$

$f(x) = 2x$ er en bijeksjon fra $\mathbb{N}$ til $2\mathbb{N}$, så $\mathbb{N}$ og $2\mathbb{N}$ har samme kardinalitet.
Vi skriver $|\mathbb{N}| = |2\mathbb{N}|$.

Tellbart vs. overtellbart

Definisjon (Tellbar)

*En uendelig mengde S er **tellbar** hvis det finnes en en-til-en korrespondanse mellom elementene i S og de naturlige tallene.*

Tellbart vs. overtellbart

Definisjon (Tellbar)

En uendelig mengde S er *tellbar* hvis det finnes en en-til-en korrespondanse mellom elementene i S og de naturlige tallene. Hvis ikke, er S *overtellbar*.

Tellbart vs. overtellbart

Definisjon (Tellbar)

En uendelig mengde S er *tellbar* hvis det finnes en en-til-en korrespondanse mellom elementene i S og de naturlige tallene. Hvis ikke, er S *overtellbar*.

- Alle endelige mengder er tellbare.

Tellbart vs. overtellbart

Definisjon (Tellbar)

*En uendelig mengde S er **tellbar** hvis det finnes en en-til-en korrespondanse mellom elementene i S og de naturlige tallene. Hvis ikke, er S **overtellbar**.*

- Alle endelige mengder er tellbare.
- Når en uendelig mengde S er tellbar finnes det en bijektiv funksjon fra S til $\mathbb{N}$.

Tellbart vs. overtellbart

Definisjon (Tellbar)

En uendelig mengde S er **tellbar** hvis det finnes en en-til-en korrespondanse mellom elementene i S og de naturlige tallene. Hvis ikke, er S **overtellbar**.

- Alle endelige mengder er tellbare.
- Når en uendelig mengde S er tellbar finnes det en bijektiv funksjon fra S til $\mathbb{N}$.

Eksempel

- Mengden $2\mathbb{N}$ av alle partall er tellbar.

Tellbart vs. overtellbart

Definisjon (Tellbar)

En uendelig mengde S er *tellbar* hvis det finnes en en-til-en korrespondanse mellom elementene i S og de naturlige tallene. Hvis ikke, er S *overtellbar*.

- Alle endelige mengder er tellbare.
- Når en uendelig mengde S er tellbar finnes det en bijektiv funksjon fra S til $\mathbb{N}$.

Eksempel

- Mengden $2\mathbb{N}$ av alle partall er tellbar.
- Mengden $\mathbb{B}$ av binære tall er tellbar.

Tellbart vs. overtellbart

Definisjon (Tellbar)

En uendelig mengde S er **tellbar** hvis det finnes en en-til-en korrespondanse mellom elementene i S og de naturlige tallene. Hvis ikke, er S **overtellbar**.

- Alle endelige mengder er tellbare.
- Når en uendelig mengde S er tellbar finnes det en bijektiv funksjon fra S til $\mathbb{N}$.

Eksempel

- Mengden $2\mathbb{N}$ av alle partall er tellbar.
- Mengden $\mathbb{B}$ av binære tall er tellbar.
- Mengden $\mathbb{Q}$ av brøktall er tellbar.

Tellbart vs. overtellbart

Definisjon (Tellbar)

En uendelig mengde S er *tellbar* hvis det finnes en en-til-en korrespondanse mellom elementene i S og de naturlige tallene. Hvis ikke, er S *overtellbar*.

- Alle endelige mengder er tellbare.
- Når en uendelig mengde S er tellbar finnes det en bijektiv funksjon fra S til $\mathbb{N}$.

Eksempel

- Mengden $2\mathbb{N}$ av alle partall er tellbar.
- Mengden $\mathbb{B}$ av binære tall er tellbar.
- Mengden $\mathbb{Q}$ av brøktall er tellbar.
- Mengden av nålevende mennesker er tellbar.

Tellbart vs. overtellbart

Definisjon (Tellbar)

En uendelig mengde S er *tellbar* hvis det finnes en en-til-en korrespondanse mellom elementene i S og de naturlige tallene. Hvis ikke, er S *overtellbar*.

- Alle endelige mengder er tellbare.
- Når en uendelig mengde S er tellbar finnes det en bijektiv funksjon fra S til $\mathbb{N}$.

Eksempel

- Mengden $2\mathbb{N}$ av alle partall er tellbar.
- Mengden $\mathbb{B}$ av binære tall er tellbar.
- Mengden $\mathbb{Q}$ av brøktall er tellbar.
- Mengden av nålevende mennesker er tellbar.
- Mengden $\mathbb{R}$ av reelle tall er *ikke* tellbar.

1 Mengdelære

2 Induktive definisjoner og bevis

- Induktivt definerte mengder
- Induktivt definerte funksjoner
- Induktive bevis

Induktive definisjoner

Definisjon (Induktiv definisjon)

Å definere en mengde *induktivt* betyr å konstruere den minste mengden som inneholder en gitt mengde B —kalt en *basismengde*—og som er lukket under gitte operasjoner.

Induktive definisjoner

Definisjon (Induktiv definisjon)

Å definere en mengde *induktivt* betyr å konstruere den minste mengden som inneholder en gitt mengde B —kalt en *basismengde*—og som er lukket under gitte operasjoner.

Eksempel

Mengden $\mathbb{N}$ av naturlige tall kan defineres induktivt som minste mengde $\mathbb{N}$ med

- $0 \in \mathbb{N}$, og
- hvis $x \in \mathbb{N}$, så $x + 1 \in \mathbb{N}$.

Her er basismengden $\{0\}$ og $\mathbb{N}$ er lukket under suksessorfunksjonen $(x+1)$.

Eksempel

Mengden $\mathbb{B}$ av binære tall kan defineres som minste mengde så at

- 0 og 1 er binære tall, og
- hvis b er et binært tall, så er $b0$ og $b1$ binære tall.

Eksempel

Mengden $\mathbb{B}$ av binære tall kan defineres som minste mengde så at

- 0 og 1 er binære tall, og
- hvis b er et binært tall, så er $b0$ og $b1$ binære tall.

steg 0: 0   1

Eksempel

Mengden $\mathbb{B}$ av binære tall kan defineres som minste mengde så at

- 0 og 1 er binære tall, og
- hvis b er et binært tall, så er $b0$ og $b1$ binære tall.

steg 0: 0   1

steg 1: 00   10   01   11

Eksempel

Mengden $\mathbb{B}$ av binære tall kan defineres som minste mengde så at

- 0 og 1 er binære tall, og
- hvis b er et binært tall, så er $b0$ og $b1$ binære tall.

steg 0: 0   1

steg 1: 00   10   01   11

steg 2: 000   100   010   110   001   101   011   111

Eksempel

Mengden $\mathbb{B}$ av binære tall kan defineres som minste mengde så at

- 0 og 1 er binære tall, og
- hvis b er et binært tall, så er $b0$ og $b1$ binære tall.

steg 0: 0   1
steg 1: 00   10   01   11
steg 2: 000   100   010   110   001   101   011   111
⋮

Eksempel

Mengden S av symmetriske strenger over alfabetet $\{a, b\}$ kan defineres induktivt som minste mengde S slik at

- $\epsilon \in S$ (den tomme strengen),
- hvis $x \in S$, så $axa \in S$ og $bxb \in S$.

Eksempel

Mengden S av symmetriske strenger over alfabetet $\{a, b\}$ kan defineres induktivt som minste mengde S slik at

- $\epsilon \in S$ (den tomme strengen),
- hvis $x \in S$, så $axa \in S$ og $bxb \in S$.

steg 0: ϵ

Eksempel

Mengden S av symmetriske strenger over alfabetet $\{a, b\}$ kan defineres induktivt som minste mengde S slik at

- $\epsilon \in S$ (den tomme strengen),
- hvis $x \in S$, så $axa \in S$ og $bxb \in S$.

steg 0: ϵ

steg 1: aa bb

Eksempel

Mengden S av symmetriske strenger over alfabetet $\{a, b\}$ kan defineres induktivt som minste mengde S slik at

- $\epsilon \in S$ (den tomme strengen),
- hvis $x \in S$, så $axa \in S$ og $bxb \in S$.

steg 0: ϵ

steg 1: aa bb

steg 2: $aaaa$ $abba$ $baab$ $bbbb$

Eksempel

Mengden S av symmetriske strenger over alfabetet $\{a, b\}$ kan defineres induktivt som minste mengde S slik at

- $\epsilon \in S$ (den tomme strengen),
- hvis $x \in S$, så $axa \in S$ og $bxb \in S$.

steg 0: ϵ

steg 1: aa bb

steg 2: $aaaa$ $abba$ $baab$ $bbbb$

$\vdots$

Hvorfor den minste mengden?

Det er mange mengder som inkluderer B og som er lukket under gitte operasjoner.

Eksempel

Hvilke mengder N oppfyller:

- $0 \in N$, og
- hvis $x \in N$, så $x + 1 \in N$?

Hvorfor den minste mengden?

Det er mange mengder som inkluderer B og som er lukket under gitte operasjoner.

Eksempel

Hvilke mengder N oppfyller:

- $0 \in N$, og
- hvis $x \in N$, så $x + 1 \in N$?

For eksempel:

- $\mathbb{N}$
- $\mathbb{Z}$
- $\{0, \frac{1}{2}, 1, \frac{3}{2}, \dots\}$

Hva betyr egentlig 'minst'?

- La

$$\mathcal{M} := \{M \mid B \subseteq M \text{ og } M \text{ er lukket under operasjonene}\}$$

Hva betyr egentlig 'minst'?

- La

$$\mathcal{M} := \{M \mid B \subseteq M \text{ og } M \text{ er lukket under operasjonene}\}$$

- $\mathcal{M}$ inneholder alle M som oppfyller kravene

Hva betyr egentlig 'minst'?

- La

$$\mathcal{M} := \{M \mid B \subseteq M \text{ og } M \text{ er lukket under operasjonene}\}$$

- $\mathcal{M}$ inneholder alle M som oppfyller kravene
- Ta snittet av alle sånne mengder:

$$M^* := \bigcap \mathcal{M}$$

Hva betyr egentlig 'minst'?

- La

$$\mathcal{M} := \{M \mid B \subseteq M \text{ og } M \text{ er lukket under operasjonene}\}$$

- $\mathcal{M}$ inneholder alle M som oppfyller kravene
- Ta snittet av alle sånne mengder:

$$M^* := \bigcap \mathcal{M}$$

- Da er $M^* \in \mathcal{M}$.

Hva betyr egentlig 'minst'?

- La

$$\mathcal{M} := \{M \mid B \subseteq M \text{ og } M \text{ er lukket under operasjonene}\}$$

- $\mathcal{M}$ inneholder alle M som oppfyller kravene
- Ta snittet av alle sånne mengder:

$$M^* := \bigcap \mathcal{M}$$

- Da er $M^* \in \mathcal{M}$.
- Også er $M^* \subseteq M$ for alle $M \in \mathcal{M}$.

Hva betyr egentlig 'minst'?

- La

$$\mathcal{M} := \{M \mid B \subseteq M \text{ og } M \text{ er lukket under operasjonene}\}$$

- $\mathcal{M}$ inneholder alle M som oppfyller kravene
- Ta snittet av alle sånne mengder:

$$M^* := \bigcap \mathcal{M}$$

- Da er $M^* \in \mathcal{M}$.
- Også er $M^* \subseteq M$ for alle $M \in \mathcal{M}$.
- Hvis $N \subseteq M$ for alle $M \in \mathcal{M}$ for noen mengde $N \in \mathcal{M}$, så er $N = M^*$.

Hva betyr egentlig 'minst'?

- La

$$\mathcal{M} := \{M \mid B \subseteq M \text{ og } M \text{ er lukket under operasjonene}\}$$

- $\mathcal{M}$ inneholder alle M som oppfyller kravene
- Ta snittet av alle sånne mengder:

$$M^* := \bigcap \mathcal{M}$$

- Da er $M^* \in \mathcal{M}$.
- Også er $M^* \subseteq M$ for alle $M \in \mathcal{M}$.
- Hvis $N \subseteq M$ for alle $M \in \mathcal{M}$ for noen mengde $N \in \mathcal{M}$, så er $N = M^*$.
- M^* er altså den entydige minste mengden i $\mathcal{M}$ med hensyn til $\subseteq$.

Induktiv definisjon av en funksjon

Hvis en mengde M er definert induktivt, så er det naturlig å definere funksjoner $M \rightarrow X$ induktivt.

Induktiv definisjon av en funksjon

Hvis en mengde M er definert induktivt, så er det naturlig å definere funksjoner $M \rightarrow X$ induktivt.

Eksempel

Definer funksjonen $d : \mathbb{N} \rightarrow \mathbb{N}$ induktivt ved

- $d(0) := 0$
- $d(n + 1) := d(n) + 1 + 1$ for alle $n \in \mathbb{N}$

Induktiv definisjon av en funksjon

Hvis en mengde M er definert induktivt, så er det naturlig å definere funksjoner $M \rightarrow X$ induktivt.

Eksempel

Definer funksjonen $d : \mathbb{N} \rightarrow \mathbb{N}$ induktivt ved

- $d(0) := 0$
- $d(n + 1) := d(n) + 1 + 1$ for alle $n \in \mathbb{N}$

Dette definerer d som minste relasjon $\subseteq \mathbb{N} \times \mathbb{N}$ som oppfyller

- $\langle 0, 0 \rangle \in d$ og
- $\langle n + 1, m + 1 + 1 \rangle \in d$ for alle $\langle n, m \rangle \in d$.

Eksempel (Naturlig tall representert av binær tall)

- $v(0) = 0$
- $v(1) = 1$
- $v(b0) = 2v(b)$ for alle $b \in \mathbb{B}$
- $v(b1) = 2v(b) + 1$ for alle $b \in \mathbb{B}$

Eksempel (Naturlig tall representert av binær tall)

- $v(0) = 0$
- $v(1) = 1$
- $v(b0) = 2v(b)$ for alle $b \in \mathbb{B}$
- $v(b1) = 2v(b) + 1$ for alle $b \in \mathbb{B}$

Eksempel (Lengden av symmetrisk streng)

- $l(\epsilon) = 0$
- $l(axa) = l(x) + 2$ for alle $x \in S$
- $l(bxb) = l(x) + 2$ for alle $x \in S$

Strukturell induksjon

For å vise at alle naturlige tall $n \in \mathbb{N}$ har et egenskap $P(n)$

- Vis at egenskapet holder for 0, d.v.s. $P(0)$
- For alle $n \in \mathbb{N}$ med $P(n)$, vis at $P(n + 1)$

Strukturell induksjon

For å vise at alle naturlige tall $n \in \mathbb{N}$ har et egenskap $P(n)$

- Vis at egenskapet holder for 0, d.v.s. $P(0)$
- For alle $n \in \mathbb{N}$ med $P(n)$, vis at $P(n+1)$

Eksempel

For å vise at $d(n) = 2n$ for alle $n \in \mathbb{N}$, definer:

$$P(n) \Leftrightarrow d(n) = 2n$$

- $P(0)$: $d(0) = 2 \cdot 0$, gjelder enligt def. av d
- Under antakelsen $P(n)$, d.v.s. $d(n) = 2n$, vis $P(n+1)$, d.v.s. $d(n+1) = 2(n+1)$.

For å vise at alle binære tall $b \in \mathbb{B}$ har et egenskap $P(b)$

- Vis at egenskapet holder for 0, d.v.s. $P(0)$
- Vis at egenskapet holder for 1, d.v.s. $P(1)$
- For alle $b \in \mathbb{B}$ med $P(b)$, vis at $P(b0)$
- For alle $n \in \mathbb{B}$ med $P(b)$, vis at $P(b1)$

For å vise at alle binære tall $b \in \mathbb{B}$ har et egenskap $P(b)$

- Vis at egenskapet holder for 0, d.v.s. $P(0)$
- Vis at egenskapet holder for 1, d.v.s. $P(1)$
- For alle $b \in \mathbb{B}$ med $P(b)$, vis at $P(b0)$
- For alle $n \in \mathbb{B}$ med $P(b)$, vis at $P(b1)$

For å vise at alle symmetriske strenger $x \in S$ har et egenskap $P(x)$

- Vis at egenskapet holder for ϵ , d.v.s. $P(\epsilon)$
- For alle $x \in S$ med $P(x)$, vis at $P(axa)$
- For alle $x \in s$ med $P(x)$, vis at $P(bxb)$

Vis at $v(b) = v(0b)$ for alle $b \in \mathbb{B}$.

Vis at $v(b) = v(0b)$ for alle $b \in \mathbb{B}$.

- $P(b) \quad :\Leftrightarrow \quad v(b) = v(0b)$

Vis at $v(b) = v(0b)$ for alle $b \in \mathbb{B}$.

- $P(b) \quad :\Leftrightarrow \quad v(b) = v(0b)$
- $P(0): \quad v(0) = 0 = 2 \cdot 0 = 2v(0) = v(00)$

Vis at $v(b) = v(0b)$ for alle $b \in \mathbb{B}$.

- $P(b) \quad :\Leftrightarrow \quad v(b) = v(0b)$
- $P(0): \quad v(0) = 0 = 2 \cdot 0 = 2v(0) = v(00)$
- $P(1): \quad v(1) = 1 = 2 \cdot 0 + 1 = 2v(0) + 1 = v(01)$

Vis at $v(b) = v(0b)$ for alle $b \in \mathbb{B}$.

- $P(b) \quad :\Leftrightarrow \quad v(b) = v(0b)$
- $P(0): \quad v(0) = 0 = 2 \cdot 0 = 2v(0) = v(00)$
- $P(1): \quad v(1) = 1 = 2 \cdot 0 + 1 = 2v(0) + 1 = v(01)$
- Anta $P(b)$, d.v.s. $v(b) = v(0b)$.

Vis at $v(b) = v(0b)$ for alle $b \in \mathbb{B}$.

- $P(b) \quad :\Leftrightarrow \quad v(b) = v(0b)$
- $P(0): \quad v(0) = 0 = 2 \cdot 0 = 2v(0) = v(00)$
- $P(1): \quad v(1) = 1 = 2 \cdot 0 + 1 = 2v(0) + 1 = v(01)$
- Anta $P(b)$, d.v.s. $v(b) = v(0b)$.
  - $P(b0): \quad v(b0) = 2v(b) = 2v(0b) = v(0b0)$

Vis at $v(b) = v(0b)$ for alle $b \in \mathbb{B}$.

- $P(b) \quad :\Leftrightarrow \quad v(b) = v(0b)$
- $P(0): \quad v(0) = 0 = 2 \cdot 0 = 2v(0) = v(00)$
- $P(1): \quad v(1) = 1 = 2 \cdot 0 + 1 = 2v(0) + 1 = v(01)$
- Anta $P(b)$, d.v.s. $v(b) = v(0b)$.
  - $P(b0): \quad v(b0) = 2v(b) = 2v(0b) = v(0b0)$
  - $P(b1): \quad v(b1) = 2v(b) + 1 = 2v(0b) + 1 = v(0b1)$

Hvorfor er strukturell induksjon korrekt?

- La M være en induktivt definert mengde og P et egenskap

Hvorfor er strukturell induksjon korrekt?

- La M være en induktivt definert mengde og P et egenskap
- Undersøk mengden N av alle $x \in M$ med $P(x)$.

Hvorfor er strukturell induksjon korrekt?

- La M være en induktivt definert mengde og P et egenskap
- Undersøk mengden N av alle $x \in M$ med $P(x)$.
- Se på induktivt bevis:

Hvorfor er strukturell induksjon korrekt?

- La M være en induktivt definert mengde og P et egenskap
- Undersøk mengden N av alle $x \in M$ med $P(x)$.
- Se på induktivt bevis:
  - Basis: $P(b)$ for alle $b \in B$
 $\Rightarrow B \subseteq N$

Hvorfor er strukturell induksjon korrekt?

- La M være en induktivt definert mengde og P et egenskap
- Undersøk mengden N av alle $x \in M$ med $P(x)$.
- Se på induktivt bevis:
  - Basis: $P(b)$ for alle $b \in B$
 $\Rightarrow B \subseteq N$
  - Operasjoner: $P(x)$ og $P(y)$ impliserer $P(f(x, y))$ for alle $x, y \in M$
 $\Rightarrow f(x, y) \in N$ for alle $x, y \in N$.

Hvorfor er strukturell induksjon korrekt?

- La M være en induktivt definert mengde og P et egenskap
- Undersøk mengden N av alle $x \in M$ med $P(x)$.
- Se på induktivt bevis:
  - Basis: $P(b)$ for alle $b \in B$
 $\Rightarrow B \subseteq N$
  - Operasjoner: $P(x)$ og $P(y)$ impliserer $P(f(x, y))$ for alle $x, y \in M$
 $\Rightarrow f(x, y) \in N$ for alle $x, y \in N$.
- Derfor, $N \in \mathcal{M}$, som vi definert tidligere!

Hvorfor er strukturell induksjon korrekt?

- La M være en induktivt definert mengde og P et egenskap
- Undersøk mengden N av alle $x \in M$ med $P(x)$.
- Se på induktivt bevis:
  - Basis: $P(b)$ for alle $b \in B$
 $\Rightarrow B \subseteq N$
  - Operasjoner: $P(x)$ og $P(y)$ impliserer $P(f(x, y))$ for alle $x, y \in M$
 $\Rightarrow f(x, y) \in N$ for alle $x, y \in N$.
- Derfor, $N \in \mathcal{M}$, som vi definert tidligere!
- $M \subseteq N$ fordi M er minst i $\mathcal{M}$.

Hvorfor er strukturell induksjon korrekt?

- La M være en induktivt definert mengde og P et egenskap
- Undersøk mengden N av alle $x \in M$ med $P(x)$.
- Se på induktivt bevis:
  - Basis: $P(b)$ for alle $b \in B$
 $\Rightarrow B \subseteq N$
  - Operasjoner: $P(x)$ og $P(y)$ impliserer $P(f(x, y))$ for alle $x, y \in M$
 $\Rightarrow f(x, y) \in N$ for alle $x, y \in N$.
- Derfor, $N \in \mathcal{M}$, som vi definert tidligere!
- $M \subseteq N$ fordi M er minst i $\mathcal{M}$.
- Med andre ord, $P(x)$ for alle $x \in M$.